

HET STUDIEJAAR 1952–1953

REDE

UITGESPROKEN OP DE 14DE SEPTEMBER 1953
BIJ DE OVERDRACHT VAN HET RECTORAAT
DER LANDBOUWHOGESCHOOL

DOOR

PROF. DR IR G. MINDERHOUD

H. VEENMAN & ZONEN • WAGENINGEN

*Mijne Heren Curatoren,
Dames en Heren,*

Indien wij in het afgelopen studiejaar behoefte hadden gevoeld om nog meer lustra te vieren, hadden wij de vorige week het feit kunnen herdenken, dat tachtig jaar geleden, of om precies te zijn, op 8 September 1873 te dezer stede de afdeling landbouwschool van de gemeentelijke hogere burgerschool werd geopend.

De stichting van deze school is van buitengewone betekenis geweest, niet alleen voor de latere ontwikkeling van het stadje Wageningen, maar ook voor de wijze, waarop het landbouwonderwijs, inclusief het hoger landbouwonderwijs, zich in Nederland verder heeft ontwikkeld.

Mede daarom interesseerde mij de vraag, waarom juist Wageningen tot de stichting van een afdeling landbouwonderwijs aan haar driejarige burgerschool besloot, ondanks het feit, dat de enkele jaren tevoren te Warffum tot stand gekomen combinatie van driejarige hogere burgerschool en landbouwschool geen succes was gebleken.

IR H. K. ROESSINGH, assistent van collega SLICHER VAN BATH, bleek bereid in de archieven van de Landbouwhogeschool, in die van de gemeente Wageningen en in die van de provincie Gelderland te speuren naar gegevens, die tot een antwoord op de gestelde vraag zouden kunnen leiden. Collega SLICHER VAN BATH ben ik zeer erkentelijk voor de verleende medewerking en IR ROESSINGH voor de door hem verrichte arbeid.

Hoewel het onderzoek geen volledig resultaat opleverde, kwamen toch tal van thans vrijwel vergeten bijzonderheden aan het licht, waarvan ik er enkele aan de vergetelheid wil ontrukken.

Reeds bij de oprichting van de gemeentelijke hogere burgerschool in 1869 was de mogelijkheid geopperd om aan deze school een landbouwschool te verbinden. Tot dit doel werden in 1871 besprekingen gevoerd met de inspecteur van het landbouwonderwijs, DR W. C. H. STARING.

Volgens de „Landbouw-courant” van 14 Maart 1872, was het STARING, die, nadat hij de gemeentebesturen van Nijmegen en Tiel niet bereid had gevonden een landbouwschool aan de aldaar bestaande hogere burgerscholen te verbinden, zich tot het gemeentebestuur van Wageningen wendde.

Uit de notulen van de raadsvergadering van 9 Febr. 1872 blijkt, dat STARING een bespreking had bijgewoond, waarin hij in overweging gaf een landbouwschool op te richten.

STARING werkte ook een plan voor de stichting en inrichting van een zodanige school uit. Eveneens stelde hij de burgemeester er van in kennis, dat men te Winterswijk ijverig in de weer was om daar tot de oprichting van een landbouwschool te komen, zodat Wageningen haast zou moeten maken.

Wageningen maakte spoed en daags na de ontvangst van STARINGS waarschuwing besloot de gemeenteraad tot het aanvragen van een rijks- en een provinciaal subsidie voor de aan de H.B.S. te verbinden landbouwschool.

De actieve Burgemeester KNEL reisde, vergezeld van een der wethouders, naar Den Haag ter audiëntie om mondeling de verlening van het subsidie te bepleiten. Men had succes. Op de rijksbegroting voor 1873 werd f 4000.— subsidie voor de school te Wageningen uitgetrokken, terwijl de provinciale staten van Gelderland een bijdrage van f 5000.— in de noodzakelijke verbouwingkosten van de H.B.S. verleenden.

Zo kreeg Wageningen zijn landbouwschool, welke zoals gezegd op 8 September 1873 werd geopend. Zij was gevestigd in een gebouw, dat stond op de plaats, waar thans het Emmapark grenst aan de Hoogstraat. De officiële naam van de inrichting luidde: hogere burgerschool met driejarige cursus en voortgezet landbouwonderwijs.

Drie jaar vóór Wageningen had de gemeente Warffum reeds haar landbouwschool gekregen, doch deze inrichting sukkelde met gebrek aan leerlingen en gebrek aan bevoegd docerend personeel.

En toen de Wageningse Raad op voorstel van STARING er in slaagde de Duitser DR O. PITSCH zijn functie te Warffum te doen verruilen met die van leraar aan de nieuwe Wageningse school, was het lot van de Warffumse inrichting bezegeld; zij moest haar deuren sluiten.

Ook de Wageningse school beantwoordde evenwel niet aan de verwachtingen. Het aantal leerlingen steeg nl. niet hoger dan 13, verdeeld over 4 klassen. Er was geen demonstratie-materiaal, er bestond geen contact met de praktijk en er konden geen proeven van enige betekenis worden gedaan.

Het inrichten en tot bloei brengen van een aan de eisen des tijds voldoende landbouwschool ging blijkbaar de financiële krachten van het stadje Wageningen te boven.

Niemand, die dit duidelijker inzag dan de toenmalige inspecteur van het middelbaar onderwijs, PROF. DR M. SALVERDA, die na het aftreden van STARING als inspecteur van het landbouwonderwijs, ook met het toezicht op dit landbouwonderwijs was belast. SALVERDA begreep, dat een landbouwschool moest kunnen beschikken over enige gespecialiseerde leerkrachten voor landbouwkundige vakken, over een proefterrein en zo mogelijk ook over een scheikundig laboratorium, waarin men, evenals men dit in Duitsland deed, scheikundige onderzoekingen kon verrichten ten behoeve van de practische landbouw.

SALVERDA wist te bereiken, dat enige veelbelovende jonge mensen naar Duitsland werden gezonden om daar in landbouwkundige richting verder te studeren om vervolgens in Nederland het landbouwonderwijs te kunnen dienen.

Het was ook SALVERDA, die de burgemeester en de gemeenteraad van Wageningen wist te overtuigen van de wenselijkheid om te trachten de gemeentelijke landbouwschool over te dragen aan het Rijk, opdat deze als Rijkslandbouwschool op bredere basis zou kunnen worden geplaatst.

Om als zetel voor de nieuwe Rijkslandbouwschool in aanmerking te komen, zou Wageningen zich aanmerkelijke financiële opoffering moeten getroosten, doch daardoor zouden dan ook perspectieven worden geopend. Zo zou de door het Rijk gesubsidieerde proeftuin te Deventer naar de Rijkslandbouwschool worden verplaatst en de school zou gecombineerd worden met een Rijkslandbouwproefstation.

SALVERDA vond hier ter stede een willig oor. De plannen werden in het geheim ontwikkeld, aangezien verschillende andere gemeenten als kapers op de kust dreigden te verschijnen.

Pas toen in September 1875 bij de staatsbegroting de vestiging van een Rijkslandbouwschool te Wageningen werd voorgesteld in verband met de oprichting van een proefstation voor de landbouw, kon het gemeentebestuur bekend maken, dat het zich reeds verzekerd had van een viertal aan elkaar grenzende royale huizen genaamd Bassecour, gelegen aan de Herenstraat, met aansluitende gronden, benevens proefterrein aan de overzijde van de gracht, welke objecten de gemeente aan het Rijk zou aanbieden, indien de Rijkslandbouwschool en het Proefstation in deze gebouwen zouden worden gevestigd.

Hoewel er van verschillende zijden tegenstand was, werd het begrotingsartikel, waarin f 25.000.— voor de inrichting van een Rijkslandbouwschool werd aangevraagd, door beide Kamers aanvaard.

Op 4 Februari 1876 berichtte de Minister van Binnenlandse Zaken dit laatste aan B. en W. van Wageningen en reeds de volgende dag besloot de Raad tot de aankoop van het Bassecour ¹⁾ met de omliggende terreinen en tot een bijdrage in de kosten van inrichting van de gebouwen van maximaal f 20.000.—, alsmede tot het in gebruik afstaan van deze gronden en gebouwen aan het Rijk.

De „Landbouw-courant”, deze transactie besprekende, schreef: Het hoofdgebouw is kolossaal en maakt bepaald indruk... indien men ergens een gebouw zou moeten optrekken, werd 't zeker nooit zo groot, zo ruim, of uit zo ruime beurs tot stand gebracht, als 't welk nu voor de school en het station bestemd is.

Deze beide stappen: de vestiging van een gemeentelijke landbouw-

¹⁾ Voor f 30.000.—, plus f 10.000.— voor de grond aan de overzijde van de gracht.

Minister TALMA zei dan ook op 15 Maart 1911 in de Tweede Kamer, dat hij zich volkomen bewust was, dat de aanneming van dit voorstel ertoe moest leiden, dat een wet op het Hoger Landbouwonderwijs Wageningen zou aanwijzen als zetel van de Hogeschool. De Hogeschool moest te Wageningen komen, omdat deze daar in de loop der jaren was gegroeid.

En in dezelfde vergadering van de Tweede Kamer vervolgde de Minister: ... dat in 1904 tot stand is gekomen een inrichting, die zich nu gedurende zeven jaren zo heeft ontwikkeld, dat iedereen gevoelt: die inrichting kan niet meer op zij worden gedrongen.

Men mene echter niet, dat de zienswijze van de Regering algemeen werd gedeeld. Groningen was wel dankbaar voor zijn middelbare landbouwschool, doch allerm minst voldaan. Van de zijde van Groningse afgevaardigden in de Tweede Kamer werd op gezette tijden de wens om aan de Groningse Universiteit de gelegenheid te openen tot het behalen van een doctorale graad in de landbouwkunde herhaald. En ook Curatoren van deze Universiteit pleitten meer dan eenmaal voor dit doel.

Ook Utrecht had zijn pleitbezorgers; vooral in de Tweede Kamer. De gemeente Utrecht had terreinen voor de vestiging van een Landbouwhogeschool aangeboden.

Onder de landbouwkundigen uit die dagen en onder de toenmalige studenten waren er trouwens zeer velen, die Utrecht als plaats van vestiging voor de komende Landbouwhogeschool prefereerden. Persoonlijk was ik toen eveneens die mening toegedaan. Wageningen was ons te klein; het lag te geïsoleerd; het bood te weinig culturele mogelijkheden; de Wageningse studenten werden niet voor „vol” aangezien in de studentenwereld, enz.

Ook de faculteit der wis- en natuurkunde van de Utrechtse Universiteit sprak zich op 31 Januari 1911 uit voor opname van de studie van agronomie in het leerplan van de Utrechtse faculteit der wis- en natuurkunde.

Maar Wageningen won het pleit. Beide Kamers verenigden zich met TALMA's suppletoire begroting. Vervolgens werd op 17 April 1913 het wetsontwerp, waarbij o.a. de Rijks Hogere Land-, Tuin- en Bosbouwschool tot Landbouwhogeschool werd verheven, ingediend.

TALMA liet er dus geen gras over groeien. Wisseling van kabinetten en later de oorlogsomstandigheden waren evenwel oorzaak, dat het wetsontwerp voorlopig bleef liggen.

De landbouwkundige POSTHUMA, die inmiddels Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel was geworden, vatte echter de draad weer op. POSTHUMA was, evenals zo vele landbouwkundigen tegen Wageningen en vóór Utrecht als plaats van vestiging van een Landbouwhogeschool. Hij stak die voorkeur niet onder stoelen of banken, ook niet in de Tweede Kamer. Niettemin stelde hij Wageningen als plaats van vestiging voor, omdat de Kamer z.i. in 1911

deze beslissing reeds in principe had genomen. Hem persoonlijk zou het aangenaam geweest zijn, indien de Kamer zelf op haar vroegere besluit had willen terugkomen.

De Kamer deed dit evenwel niet. Een motie van de Commissie van Rapporteurs luidende: „De Kamer, van oordeel, dat de Landbouwhogeschool niet te Utrecht, doch te Wageningen behoort gevestigd te worden, gaat over tot de orde van de dag,” werd met 48 tegen 10 stemmen aangenomen.

Wageningen kreeg dus haar Landbouwhogeschool. Zij zou echter niet in het ongestoorde bezit daarvan worden gelaten. Universitaire en andere gezaghebbende kringen in Groningen hebben de pogingen om niet slechts te Wageningen, doch daarnaast ook aan de Groningse Universiteit de mogelijkheid tot het behalen van een doctoraat in de landbouwkunde te openen, herhaald, terwijl van Utrecht uit bij herhaling plannen zijn ontwikkeld om de propaedeuse niet te Wageningen te handhaven, doch deze naar de Utrechtse Universiteit over te brengen.

Het archief van de Senaat onzer Hogeschool bevat dienaangaande tal van interessante bijzonderheden. Ik acht het echter niet opportuun daarop thans verder in te gaan.

Er zijn ongetwijfeld bezwaren verbonden aan het feit, dat de Landbouwhogeschool is gegroeid uit een Wageningse Middelbare onderwijsinrichting. Men behoeft slechts het studieprogramma en de examenvoorschriften voor verschillende studierichtingen te bestuderen om te constateren, dat er zelfs thans nog rudimenten uit de middelbare periode zijn achtergebleven. Ook de sterke verbroekeling en onlogische verspreiding van de vele gebouwen moeten ten dele historisch verklaard worden.

Anderzijds staat het voor mij vast, dat de Landbouwhogeschool nimmer een inrichting zou zijn geworden, welke vollediger en veelzijdiger is dan enige andere inrichting voor hoger landbouwonderwijs in de wereld, indien deze Hogeschool niet als sluitstuk op wat in Wageningen was gegroeid, was gesticht.

Wij zouden in het andere geval ongetwijfeld een situatie hebben gekregen, zoals die bijv. in Groot-Brittannië voorkomt, nl. aan verschillende Universiteiten brokstukken hoger landbouwonderwijs, doch nergens een compleet en afgerond geheel. De nadelen hiervan behoeft ik U niet te schetsen.

Het groeiproces, waarvan ik zoëven enkele onderdelen in herinnering bracht, heeft ook afscheidingen teweeg gebracht.

De Rijkslandbouwschool van 1876 was gekoppeld aan een landbouwproefstation. Beide instellingen waren in hetzelfde gebouw van het Bassecour gevestigd. Een der docenten van de school was directeur van het station.

Maar het proefstation had zijn eigen ontwikkeling en stelde zijn

eigen levenseisen. Daarom werd het Wageningse proefstation in 1892 een zelfstandige inrichting; het bleef echter hier gevestigd.

Een dergelijke afsplitsing van onderdelen, die te omvangrijk worden, dan wel door de eisen, die er aan worden gesteld niet meer passen in het kader van een school, al is dit dan ook een Hogeschool, zien wij later ten aanzien van de Plantenziektenkundige Dienst. Maar ook deze loot van de oude stam werd binnen de gezichtskring van de Landbouwhogeschool tot zelfstandig leven gebracht.

Gemakkelijk direct contact met hetgeen er te Wageningen reeds was, lijkt het enige zakelijke argument daartoe. Een motief trouwens, dat hout snijdt en dat naar mate er te Wageningen meer instituten worden gevestigd aan kracht wint, ook ten voordele van allen, die aan onze Hogeschool werken; van de studenten niet in de laatste plaats.

Het valt niet moeilijk verschillende andere voorbeelden van uit de Landbouwhogeschool voortgekomen en thans zelfstandig werkende stichtingen en instituten aan te halen.

Men denke slechts aan: het Instituut voor Bewaring en Verwerking van Tuinbouwproducten, aan het Rijksinstituut voor Rassenonderzoek van Landbouwgewassen, aan de Stichting voor Bodemkartering, enz. Dergelijke afsplitsingen van de oude plant zullen er ongetwijfeld nog wel meer komen.

Sommigen zien iedere afsplitsing met lede ogen en zouden liefst alles onder de Hogeschool houden. Tot diegenen behoor ik niet. Wij moeten m.i. Amerika en Engeland, waar routine-onderzoek en voorlichting vaak aan de Universiteiten en „Colleges” zijn verbonden, niet in alles willen volgen.

Onze Hogeschool heeft haar eigen taak. Wat blijkt op eigen benen zich beter te kunnen ontplooiën dan onder de vleugels van de Hogeschool, moet worden losgelaten, zij het dat enig ouderlijk toezicht op, of ouderlijke leiding van de nieuwe zelfstandige telg, uitgeoefend door een der hoogleraren, tot wederzijds nut kan strekken. Dit kan bijv. bereikt worden door een hoogleraar een leidende plaats te geven in het bestuur van het nieuwe instituut.

Door te veel binnen het kader van de Hogeschool te willen houden, kan het karakter, zoals de wet dit haar heeft verleend, verwateren of verloren gaan.

Overgaande tot de lotgevallen onzer Hogeschool in het afgelopen studiejaar, moet met weemoed worden vermeld, dat door het overlijden van PROF. DR. D. L. BAKKER de Landbouwhogeschool niet alleen een immer enthousiaste oud-hoogleraar verloor, doch ook haar beheerder van het Historisch Archief. De dood ontnam ons verder onze ere-doctor in de landbouwkunde IR S. L. LOUWES, alsmede de laboratorium-assistent W. G. VAN DEN HOEK, de analist A. W.

ROTTEVEEL, de tuinman A. J. FRERIKS en de student R. A. VERDONK.

In de vacature in het College van Curatoren, ontstaan door het overlijden van BARON VAN VERSCHUER werd voorzien door de benoeming van JHR C. G. C. QUARLES VAN UFFORD, Commissaris der Koningin in Gelderland; in die, ontstaan door het bedanken van MR JONGEJAN door de benoeming van de Heer A. LUYTJES, Directeur van de afdeling tropische producten van het Koninklijk Instituut voor de Tropen.

Aan PROF. DR W. K. J. ROEPKE werd op diens verzoek wegens het bereiken van de 70-jarige leeftijd met ingang van heden eervol ontslag verleend.

De gewone hoogleraren IR J. A. VAN BEUKERING ⁷⁾ en MEVROUW C. W. WILLINGE PRINS-VISSER ⁸⁾, alsmede de door de Stichting voor bijzondere leerstoelen voor Christelijke Maatschappijleer benoemde bijzondere hoogleraar DR W. RIF ⁹⁾ hielden onder grote belangstelling hun oraties. De nieuw benoemde lector in de Wiskundige Proeftechniek IR S. H. JUSTESEN ¹⁰⁾ aanvaardde zijn ambt met een openbare les.

De colleges in werktuigkunde werden dit jaar gegeven door IR A. J. ROELVINK, terwijl de cursus in Engels werd opgedragen aan de Heer A. H. LIMBURG.

De viering van het 7e lustrum onzer Hogeschool was voor de Senaat aanleiding om IR F. P. MESU, Directeur van de Cultuurtechnische Dienst te benoemen tot doctor in de landbouwkunde, honoris causa. De uitreiking van de doctorsbul vond plaats na het uitspreken van de gebruikelijke diës-rede op 9 Maart 1953 in de tot de laatste plaats gevulde aula-zaal.

Als inleiding tot de viering van het Hogeschoollustrum was door het Wageningsch Studenten Corps en de Wageningse Vrouwelijke Studentenvereniging een serie lezingen over de landbouw-integratie van Europa georganiseerd, waarbij PROF. DR P. KUIN en de Ministers BEYEN en MANSHOLT redevoeringen hielden.

De gebruikelijke personeelsavond was extra verzorgd. Deze avond was een volledig succes. Uiteraard is dit het resultaat van allen, die er aan hebben medegewerkt. Niemand zal er echter aanstoot aan nemen, indien ik MEVROUW DEN HERTOEG-BERLAGE en collega DEN HERTOEG in dit verband in het bijzonder noem.

Ook de Wageningse Vrouwelijke Studentenvereniging vierde haar lustrum, zij het ook, dat deze viering aanvankelijk moest worden uitgesteld, doordat ons land werd getroffen door de noodlottige stormramp van 31 Januari en 1 Februari.

⁷⁾ Op 28 Oct. 1952 over: Vraagstukken in verband met de ontwikkeling van minder ontwikkelde gebieden.

⁸⁾ Op 9 Dec. 1952 over: De arbeid van de huisvrouw.

⁹⁾ Op 9 Juni 1953 over: Beginselen voor het economisch handelen van de ondernemer in de landbouw.

¹⁰⁾ Op 12 Mei 1953 over: Wiskundige Statistiek als werktuig.

Direct na het bekend worden van deze ramp stond een groot aantal studenten gereed om in de door het water bedreigde gebieden daadwerkelijk steun en hulp te bieden. Deze hulpverlening werd geruime tijd voortgezet.

Ook collega DEWEZ en verschillende leden van het personeel onzer Hogeschool namen aan de beteugeling van de omvang van de watersnood deel. Onder leiding van PROF. WILLINGE PRINS-VISSER verleende een groep vrouwelijke studenten hulp te Oude Tonge bij de vervulling van de ingewikkelde formaliteiten, die de bewoners moesten verrichten om hun aanspraken op schadevergoeding te effectueren.

De colleges en practica werden in verband met de bedoelde hulpverlening door studenten gedurende een week gestaakt.

De uitgestelde lustrumviering van de W.V.S.V. kon op 16 en 17 Maart plaats vinden.

Ik vermoed, dat de W.V.S.V. met grote voldoening op haar lustrumjaar terug ziet. Haar ledental werd door een tot dusver door haar niet gekend groot aantal novieten versterkt; het gebouw, dat zij vóór die tijd huurde, werd dit jaar haar eigendom, en de uitgestelde lustrumviering slaagde uitstekend. Vooral aan de costumeshow, verzorgd door CRUYS VOORBERGH, denkt ieder met genoegen terug.

Ook het Wageningsch Studenten Corps vierde dit jaar zijn lustrum. ¹¹⁾ Mede dank zij het zeer gunstige weer is deze viering tot een welhaast volkomen succes geworden.

Unitas Studiosorum Vadae heeft in het afgelopen jaar zijn sociëteitsruimte aanmerkelijk kunnen uitbreiden. De officiële ingebruikneming van het nieuwe gedeelte kon op 30 Mei plaatsvinden.

Tot slot van de opsomming van de vele feestelijke plechtigheden, waardoor dit cursusjaar werd gekenmerkt, dient nog te worden vermeld, dat ook „Argo” haar lustrum vierde en wel door het organiseren van roeiwedstrijden op het Amsterdam-Rijnkanaal bij Zoelen. De organisatie van deze wedstrijden was uitstekend; het aantal inschrijvingen groot, doch de successen, welke de Argonauten op het water wisten te bereiken, waren niet dienovereenkomstig.

De Heer President-Curator zijn wij in hoge mate erkentelijk voor de energieke wijze, waarop hij zich in verbluffend korte tijd in de gecompliceerde toestanden aan onze Hogeschool heeft ingewerkt; voor de ontzagwekkende hoeveelheid arbeid, welke hij voor de Landbouwhogeschool verricht en niet het minst voor de aangename en vruchtbare besprekingen, welke hij iedere maand met het College van Rector Magnificus en Assessoren houdt.

Dat er ook na deze besprekingen nog wel eens verschil van mening

¹¹⁾ Van 16 t/m 21 Mei.

blijft bestaan, spreekt eigenlijk vanzelf. Gespeten heeft het mij bijv., dat het College van Curatoren de Aula beschikbaar heeft gesteld voor het houden van een vierweekse cursus over landbouwvoorzichting.

Curatoren hebben als richtlijn voor de Rector Magnificus, die ambtshalve beheerder van de aula is, bepaald, dat de aula slechts voor zekere plechtigheden beschikbaar zal worden gesteld. Deze richtlijn lijkt mij volkomen juist; van een aula en de daarin plaatsvindende gebeurtenissen dient een zekere wijding uit te gaan.

Het geven van gelegenheid tot het houden van de door mij bedoelde cursus in onze aula is niet in overeenstemming met de door het College vastgestelde richtlijn.

PROFESSOR VAN SLOOTEREN werd benoemd tot lid van de Koninklijke Academie van Wetenschappen.

PROF. EDELMAN ontving de Van Waterschoot van der Gracht-erepenning, terwijl hij ter gelegenheid van de verjaardag onzer Koningin werd benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandsche Leeuw.

Aan de amanuensis E. STACHHOUSER en de gepensioneerde amanuensis J. ROSEBOOM werd de ere-medaille, verbonden aan de Orde van Oranje Nassau in zilver, aan de bouwknacht H. DEYS die in brons verleend.

Van de vele vreemdelingen, die wij dit jaar mochten ontvangen, noem ik slechts de Sultan van Selangor (Malakka), die vergezeld van zijn vrouw en dochter, met een klein gevolg op 14 Augustus een bezoek aan de Hogeschool bracht.

Het aantal ingeschreven studenten daalde verder tot 910.¹²⁾ Dit valt te betreuren, aangezien de vraag naar afgestudeerden met behoorlijke capaciteiten voor de meeste studierichtingen het aanbod overtreft.

De laboratoria en daarbij behorende ruimten ondergingen in het afgelopen jaar een aanmerkelijke uitbreiding.

Het laboratorium voor Landmeetkunde werd officieel geopend en verkreeg de naam: Dr Huizinga-laboratorium. Daarmede is bedoeld uitdrukking te geven aan de dankbaarheid jegens onze vorige President-Curator voor het vele, dat deze voor de Hogeschool heeft gedaan, ook op het gebied van de uitbreiding harer gebouwen.

Een complex verwarmde kassen bij het laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt kon officieel in gebruik worden genomen.

¹²⁾ In het afgelopen studiejaar bedroeg het aantal ingeschrevenen 910, waaronder 113 vrouwelijke. Hiervan waren 53 personen, waaronder 35 vrouwelijke, ingeschreven voor enkele lessen.

Voor de eerste maal lieten zich inschrijven 115 studenten, waaronder 23 vrouwelijke. Het aantal uitgereikte ingenieursdiploma's bedroeg 133; het aantal promoties 6.

Het nieuwe laboratorium voor Landbouwplantenteelt aan de Haarweg werd door PROF. DEWEZ betrokken. De ruimte, welke door de verhuizing van zijn afdeling vrij kwam in het Hoofdgebouw, werd ten dele beschikbaar gesteld voor de nieuwe afdeling Landbouwhuishoudkunde en ten dele benut voor een zeer noodzakelijke verruiming van de huisvesting van de administratie der Hogeschool.

Het nieuwe laboratorium voor de Physiologie der Dieren nadert zijn voltooiing. Zodra PROF. BROUWER zijn tegenwoordig gebouw op Duivendaal verlaat, hoopt men te beginnen met de inrichting van dit gebouw voor de hoogleraren EIJSVOOGEL en HELLINGA.

Aan de ruimten, welke door het in het verschieft liggende afscheid van PROF. EIJSVOOGEL uit het Hoofdgebouw, zullen vrij komen, is nog geen definitieve bestemming gegeven.

De lokaliteiten, waarover PROF. HELLINGA op Duivendaal beschikt, zullen te zijner tijd ten dele in gebruik worden genomen door de afdeling Geologie en anderdeels door de afdeling Natuurkunde.

Het Instituut voor Landbouwwerktuigen en gebouwen zal, zoal niet formeel, dan toch in feite worden geliquideerd. De afdeling Landbouwwerktuigkunde zal dan onderdak krijgen in het nieuw open ingerichte Instituut voor Landbouwtechniek en Rationalisatie aan de Lage Steeg.

Aan het laboratorium voor Bloembollenonderzoek te Lisse werd een nieuw gebouw toegevoegd. De kosten daarvan werden gedragen door het Centraal Bloembollen-comité te Haarlem.

Het nieuwe gebouw voor het laboratorium voor Technologie op de Dreyen is onder de kap. De in gebruikneming mag het volgende voorjaar worden verwacht.

Het Nederlands Biologisch Station te Wijster werd bij de Landbouwhogeschool ondergebracht. Door een huurovereenkomst kregen wij voorlopig voor twintig jaar de beschikking over dit station met zijn terreinen.

Zij, die optimistisch zijn, nemen aan, dat de bouw van het nieuwe laboratorium voor Landbouwscheikunde nog in de loop van dit jaar zal worden aanbesteed.

De hoop, dat het laboratorium voor Physische en Colloïdchemie, en dat voor Organische Scheikunde kort na het laboratorium voor Landbouwscheikunde eveneens op de Dreyen zullen verrijzen, schijnt gerechtvaardigd.

Het „Comité 75-jaar Rijkslandbouwonderwijs in Nederland 1876-1951” liet de receptiezaal in dit Aulagebouw vergroten en verfraaien, waarvoor ik van deze plaats gaarne mijn erkentelijkheid betuig.

Ondanks de opgesomde, indrukwekkende bouwactiviteit zal als nog een oplossing moeten worden gevonden voor de werkgelegenheid, benodigd voor de nieuwe hoogleraar in Entomologie en voor de afdeling Landbouwhuishoudkunde, welke laatste niet in het

Hoofdgebouw zal kunnen blijven. Niet zozeer vanwege de beschikbare ruimte, maar vooral wegens de eisen, welke deze afdeling stelt aan inrichting en constructie van werkgelegenheid; eisen welke in het Hoofdgebouw niet kunnen worden verwezenlijkt.

De lezers van de „Veluwepost” zullen in het nummer van 17 Juni l.l. hebben kunnen lezen, dat het laboratorium voor Entomologie in de naaste toekomst zal verhuizen, waarschijnlijk naar de Binnenhaven en dat zodra dit laboratorium klaar zal zijn waarschijnlijk het grote Hoofdgebouw aan de beurt komt.

Dit laatste was voor mij nieuw. Ik moet het voorshands beschouwen als een proefballon en zal mij zelfs vermeten er een pijl op af te schieten.

Volgens het zoëven genoemde blad zal dit nieuwe Hoofdgebouw verrijzen naast de Aula, nadat het restaurant „De Wereld” met de daaraan grenzende huizen afgebroken zullen zijn. Het blad vervolgt dan, dat het ieder weldenkend mens duidelijk zal zijn, dat het hier de enig juiste plaats is.

Na deze aanhaling spijt het mij uiteraard te moeten zeggen, dat ik het terrein naast onze aula een buitengewoon ongeschikte plaats voor een nieuw Hoofdgebouw acht. Deze ruimte is daarvoor m.i. veel te klein en door het drukke verkeer is deze plaats veel te onrustig.

Ook vraag ik mij af, of inderdaad een nieuw Hoofdgebouw een der dringendste eisen van onze Hogeschool is. De stichting en inrichting van een nieuw gebouw ter grootte van het tegenwoordige Hoofdgebouw (nl. met de beide vleugels 24000 m³) zal, indien dit geschiedt op de bekende uitermate solide wijze, waarop de Rijksgebouwendienst bouwt, waarschijnlijk meer dan 2½ miljoen gulden kosten.

Het tegenwoordige Hoofdgebouw is nog hecht en sterk en wel doortimmerd. Het heeft een rustige ligging met aan alle zijden voldoende licht. Vermoedelijk zal een modernisering van dit Hoofdgebouw en inrichting daarvan voor Curatoren, Senaat, Rector Magnificus, Administratie, alsmede voor een aantal hoogleraren, voor zover deze geen laboratorium behoeven, een fractie kosten, van wat de stichting van een nieuw Hoofdgebouw zal vergen. Op deze wijze zal het tegenwoordige Hoofdgebouw dan nog een lange reeks van jaren centrum van de Landbouwhogeschool kunnen blijven.

Men behoeft geenszins bevreesd te zijn, dat de op de geschetste wijze te besparen gelden doelloos in de schatkist zullen moeten blijven liggen. Integendeel. Een groeiende, levenskrachtige en nog nimmer voltooide hogeschool zal binnen afzienbare tijd nog verscheidene millioenen voor uitbreiding vragen. En ook daarna zal het aantal wensen tot aanpassing aan wat de voortschrijdende wetenschap en techniek eisen wel groter blijven dan hetgeen de Staat voor dit doel beschikbaar kan stellen.

Het is gebruikelijk, dat de aftredende Rector ook enkele wensen voor de toekomst uit. De mijne zou ik op de volgende wijze kunnen formuleren, waarbij ik er mij van bewust ben, dat velen mij niet „au sérieux” zullen nemen.

Ik hoop, dat er omstreeks het jaar 1960 een reiswijzer of Baedeker van Nederland zal verschijnen, waarin men het volgende zal kunnen lezen:

Van Rhenen oostwaarts rijdende komt men te Wageningen* (25000 inw.). Dit is Nederlands centrum van landbouwwetenschap. Door de Nudestraat bereikt men de Hoogstraat en halverwege deze straat rechtsaf slaande, komt men door de Staringstraat (eertijds Nieuwstraat geheten) op het Salverdaplein.

Oudtijds stonden hier meest onaanzienlijke huizen, welke echter tijdens de laatste wereldoorlog grotendeels verwoest werden. De daardoor ontstane ruimte, welke tot een wildernis was vervallen, is getransformeerd in een plein. Staande op dit plein heeft men het volle gezicht op het Hoofdgebouw van de Landbouwhogeschool met op het vóórplein een door de Wageningse beeldhouwer Aug. Falise vervaardigd beeld, voorstellende „De Zaaier”. Dit voorplein wordt ook wel het Bassecour genoemd, ofschoon vroeger Bassecour de naam was van het gehele complex gebouwen, waarop men, staande op het Salverdaplein, het gezicht heeft.

Het Hoofdgebouw, ofschoon goed verzorgd, heeft geen bouwkundige of esthetische waarde. Niettemin is het een historisch gebouw, want daarin werd het eerste rijkslandbouwonderwijs in Nederland gegeven. In dit gebouw was ook het eerste landbouwproefstation gevestigd. Daardoor is het de bakermat van alle landbouwonderwijs en van alle landbouwkundig onderzoek in Nederland.

Terugkerend naar de Hoogstraat en deze in oostelijke richting uitrijdende, komt men via de Bergstraat aan het ter linkerzijde gelegen goede en aantrekkelijke restaurant „De Wereld”*.

Op deze plaats stond vóór 1945 een gerenommeerd hotel. Dit hotel werd in de oorlog zwaar beschadigd. Na enige jaren leeg gestaan te hebben, werd het aangekocht door het Rijk, dat op deze plaats een nieuw Hoofdgebouw voor de Landbouwhogeschool beoogde te zetten.

Bij nadere overweging — en beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald — besloot het Rijk echter voorshands van deze nieuwbouw af te zien en het oude Hoofdgebouw in ere te herstellen.

De gemeenteraad, van oordeel zijnde, dat een goed café-restaurant voor Wageningen van het grootste belang is en overwegende, dat men daarvoor bezwaarlijk een beter punt kon kiezen, ging met het Rijk een ruil aan, waardoor de Staat het bovengenoemde Salverdaplein kon inrichten, terwijl het oude hotel „De Wereld” met behulp van de gemeente als een Phoenix uit zijn as kon verrijzen, op de

plaats waaraan zo vele vreemdelingen de aangenaamste culinaire herinneringen bewaren. Enz. Enz.

Maar laat mij terugkeren tot de werkelijkheid. Ik fantaseerde en gaf mij over aan wensdromen.

En reeds hoor ik Uw collectieve verzuchting: deze Rector bazelt; het is tijd, dat hij aftreedt en zich in zijn studeerkamer terugtrekt. Zo is het inderdaad.

Maar alvorens mij van deze ambtsketen te bevrijden, wil ik de beide assessoren en de secretaris van de Senaat hartelijk dank zeggen voor de aangename samenwerking.

Ook collega VENEMA ben ik zeer erkentelijk voor de vlotte wijze, waarop hij zich beschikbaar stelde toen de beide assessoren zich naar andere werelddelen begaven. Hij voorkwam daardoor, dat het College van Rector Magnificus en Assessoren automatisch werd geliquideerd.

Eveneens gevoel ik behoefte mijn dank te betuigen aan Prof. TENDELOO voor de vele waardevolle adviezen, welke hij aan de Senaat en aan het College van Rector Magnificus en Assessoren heeft uitgebracht inzake bouwkundige aangelegenheden.

Gaarne vermeld ik tenslotte, dat het personeel van het Secretariaat en vooral de Heer D. BOSMAN, die alles weet, aan alles denkt en alles met takt kan voorbereiden, mij tot grote steun is geweest.

Mijn opvolger staat klaar om mijn taak over te nemen. Hij is de eerste van de na 1945 benoemde hoogleraren, die de „Ceres“-keten zal dragen. Hij zal nieuwere denkbeelden en inzichten brengen. Hij kent de Hogeschool doordat hij hier heeft gestudeerd. Hij kent haar ook doordat hij zich de laatste jaren intensief met haar problemen en haar bestuur heeft bemoeid.

Ik vertrouw, collega DEWEZ, dat U met de U eigen blijmoedigheid en met toewijding Uw nieuwe functie zult vervullen in het belang van onze Hogeschool.

Leve de nieuwe Rector!